

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõu on ettevalmistatud loomatauditõrje seaduse § 43 lõike 2 alusel ning on kooskõlas nõukogu direktiiviga 2002/60/EÜ, millega kehtestatakse erisätted sigade aafrika katku tõrjeks ja muudetakse direktiivi 92/119/EMÜ seoses Teheni haiguse ja sigade aafrika katkuga (ELT 192, 20.07.2002, lk 27–45).

Põllumajandusministri 23. novembri 2004. a määrus nr 179 „Sigade klassikalise katku ja sigade aafrika katku tõrje eeskiri“ käsitleb koos kahe erineva tauditekitaja põhjustatud loomataudi ennetus- ja tõrjemeetmeid, mis on paljus kattuvad. Sigade aafrika katku (*edaspidi SAK*) levikuga kodu- ja metssigade populatsioonis on tekkinud vajadus meetmete ajakohastamiseks, et takistada SAKi edasist levikut farmides ning likvideerida taud metssigade populatsioonis.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise büroo peaspetsialist büroojuhataja Enno Piisang (625 6214, enno.piisang@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Arvo-Mart Elvisto (625 6151, arvo-mart.elvisto@agri.ee) ja keeleteoimetus sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määruse § 3 punktis 3 sätestatud ettevõtte mõistet. Kuna SAK leviku takistamiseks tuleb ühteviisi meetmeid rakendada nii ettevõtjate kui ka eraisikute suhtes, kes peavad sigu oma tarbeks, siis sõnastatakse termin „ettevõtte“ selliselt, et see hõlmaks ka kodumajapidamisi. Seega kogu määruse ulatuses, kus kasutatakse terminit „ettevõtte“ rakendatakse vastavaid nõudeid ka kodumajapidamise suhtes.

Eelnõu punktiga 2 sõnastatakse uuesti § 7¹ lõikes 1 sätestatud üldised bioohutusmeetmed ja abinõud taudiohu korral. Viimastele teadusuuringutele ja praktilisele kogemusele tuginedes täiendatakse eelnõu kohaselt rakendatavaid bioohutusmeetmeid sigade katku ennetamiseks ja leviku peatamiseks. Võrreldes kehtiva määrusega on lõikesse 1 lisatud meetmed, mis käsitlevad sööta ja allapanu, kohustavad kõiki loomapidajaid piirama ettevõtte või majapidamise, kus sigu peetakse, taraga, välistama sigade kokkupuute muude loomadega ning üldise nõudena koostama bioohutuskava, kus kirjeldatakse ettevõttes või majapidamises taudi riskide maandamiseks tehtavaid tegevusi. Muude loomade all mõistetakse eelnõu kontekstis metsloomi, lemmikloomi, teisi sama või muud liiki koduloomi. Täiendavaid bioohutusmeetmeid tuleb rakendada kõigis ettevõtetes, kus peetakse sigu (sealhulgas ettevõttes, kus peetakse farmiulukitena metssigu) ja ka majapidamistes, kus peetakse siga oma tarbeks. Sigade katku ohu korral tuleb loomapidajal endiselt rakendada ka loomatauditõrje seaduse §-s 7¹ sätestatud bioohutusmeetmeid.

Jätakuvalt on sätestatud sõnaselgelt sigade väljapidamise keeld. Hoone on ehitusseadustiku § 3 lõike 2 teise lause kohaselt väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitis. Sigu tohib edaspidi ilma ühegi erandita pidada üksnes suletud ruumis

välitades nii igasugused kontaktid muude loomadega ehk kokkuvõttes sigade välitingimustes pidamine on keelatud.

Loomakasvatushoonesse ja seda ümbritsevale territooriumile (loomapidamisega seotud hooned, kõrvalhooned ning hoonetealune maa, mida kasutatakse vee, sööda, allapanu, sõnniku ja läga ladestuskohana) sissepääs nii isikutele kui teenindavatele veovahenditele korraldatakse üksnes desobarjääri kaudu. Enne loomakasvatushoonesse sisenemist ja pärast sealt lahkumist vahetatakse üleriided ja jalatsid ning pestakse ja desinfitseeritakse käed ja jalatsid. Loomapidamine korraldatakse nii, et inventari, sööda ja allapanu viimine ühe loomakasvatushoone territooriumilt teise on välistatud. Kütitud metssea või surnuna leitud metssea korjuse ja selle osade toomine loomakasvatushoone territooriumile on keelatud.

Loomapidamishoone territooriumile haljassööda toomine on keelatud. Põllul kasvades võib haljassööt saastuda haigustekitajaga nakkust edasikandvate loomade või isikute kaudu ning nakatada ettevõttes või majapidamises peetavaid sigu. Samal põhjusel võib sigade söötmiseks kasutada üksnes sööta, mida on viimase 30 päeva jooksul enne kasutamist hoiustatud nii, et on välistatud metsloomade ja võimalikku nakkust edasikandvate isikute juurdepääs sellele. Teise võimalusena kasutatakse üksnes väljaspool loomakasvatushoone territooriumi kuumtöödeldud sööta (näiteks pakendatud sööt). Allapanuks kasutatakse üksnes materjale, mida on viimase 30 päeva jooksul enne kasutamist hoiustatud nii, et on välistatud metsloomade ja võimalikku nakkust edasikandvate isikute juurdepääs. Nakkust edasikandva isiku all mõeldakse näiteks puhastamata ja desinfitseerimata käte, riiete ja jalatsitega jahimeest, marjulist, seenelist või muud isikut, kes on kokku puutunud nakkust kandva materjaliga ega ole järginud pärast seda hügieenireegleid.

Loomakasvatushoone ümbrus tarastatakse nii, et oleks välistatud muude mets- ja koduloomade juurdepääs loomakasvatushoonele, kasutatavale inventarile, söödale, allapanule, veele ning sõnniku ja läga ladestuskohtadele. Sõltub ettevõtte või majapidamise riskide hinnangust, kas katkematu tara tuleb ehitada vaid loomapidamisega seotud hoonete ja vajalike ladestuskohtade ümber või ümbritseda kogu ettevõtte või majapidamine sellega. Ettevõtte töötajad ja teised isikud majapidamises peavad olema teadlikud taudiohust ja sellega seotud nõuetest. Loomapidaja selgitab rakendatavaid hügieeni- ja bioohutusmeetmeid ettevõtte töötajatele, kes sisenevad loomakasvatushoonesse.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse § 7¹ lõiget 2. Kõik seakasvatavad, seal hulgas ka eraisikud, kes peavad sigu oma tarbeks, peavad koostama nende bioohutusmeetmete ja abinõude rakendamise kohta bioohutuskava. Bioohutuskava koostamine annab loomapidajale võimaluse kogu loomapidamise ja ettevõtja puhul ka tootmise korraldus bioohutuse seisukohast läbi mõelda ja välja selgitada nõrgad kohad, millele tuleb pöörata suuremat tähelepanu. Nõue on sätestatud ka kehtivas määruises, kuid seda laiendatakse ka eraisikust loomapidajatele lähtuvalt muutunud loomataudi alasest olukorrast (loomataudi on diagnoositud lisaks metssigadele ka ettevõtetes ja majapidamistes peetavatel sigadel ja on oht, et SAKi levikut ei õnnestu muidu peatada).

Eelnõu punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks § 7¹ lõige 5 ja § 40¹ lõige 5, mis lubab VTA eriloaga pidada kodu- ja metssigu välitingimustes. Praeguses taudialases olukorras ei ole see enam aktsepteeritav, kuna taudi puhkemine sellises ettevõttes või majapidamises seab ohtu kogu piirkonna seakaubanduse.

Eelnõu punktiga 5 täiendatakse määrust peatükiga 5, milles sätestatakse rakendussäte. Kuna eelnõu punktiga 4 kehtetuks tunnistatavate punktide alusel on VTA andnud lube kodu- ja metssigade välistingimustes pidamiseks, siis on vajalik anda mõistlik aeg, et need loomapidajad jõuaksid lõpetada loomapidamise või luua võimalused loomade pidamiseks suletud ruumis kooskõlas määruse § 7¹ sätestatud nõuetele. Siiski on üleminekuajag võimalikult lühike, sest eelkõige tuleb lähtuda SAKi edasise leviku takistamisest, mis on välipidamise keelamise peamiseks põhjuseks. Seniks kuni loa saanud isik ei ole veel jõudnud sigade välipidamist lõpetada, peab ta pidama oma loomi topeltpiirdega alal ja täitma määruse § 7¹ lõike 2 punktides 2-10 sätestatud nõudeid. Hiljemalt 1. septembriks 2015. aastal peab loomapidaja olema viinud oma loomapidamise nõuetele vastavaks ehk siis kohaldatakse sellise loomapidaja suhtes ka § 7¹ lõike 1 punktis 1 sätestatud nõuet loomade suletud ruumis pidamise kohta.

Lõikes 3 on sätestatud eraldi rakendussäte loomapidajatele, kellele jäetakse üleminekuajaperiood oma loomakasvatushoone territooriumi tarastamiseks. Selle sätte kohaselt peab hiljemalt 1. septembriks 2015. aastaks olema loomakasvatushoone territoorium tarastatud.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas nõukogu direktiivi 2002/60/EÜ nõuetega.

4. Määruse mõjud

Määruse mõju on suunatud seakasvatusega tegelevatele ettevõtjatele ja eraisikutele, kes peavad sigu oma tarbeks, et peatada sigade aafrika katku edasine levik. Selleks on kehtestatud mitmeid täiendavaid sigade pidamist puudutavaid nõudeid. Ülioluline on rakendada abinõusid, mis aitavad vältida taudi jätkuvat levikut.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest. Määruse rakendamisega ei kaasne ka tulusid. Selleks, et seakasvatajad saaksid oma ettevõtte bioohutusnõuetega vastavusse viia, on kavas käesoleval aastal korraldada eraldi eritaotlusvoorud seakasvatajatele maaelu arengukava 2014-2020 väikeste põllumajandusettevõtete arendamise ning põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamise meetme raames. Taotlusvoorude raames toetatakse seakasvatajate investeeringuid bioohutusnõuetega vastavusse viimiseks, bioohutusnõuete tõhustamiseks ning seakasvatussektorist mõnda muusse põllumajandusvaldkonda väljumiseks. Vahendid taotlusvoorudeks nähakse ette vastavate meetmete 2015. aastaks kavandatud vahendite arvelt. Lisaks on väikemajapidamistele kavas anda tegevuse lõpetamiseks toetust või nõuete täitmiseks soodusintressiga laenu läbi Maaelu Edendamise Sihtasutuse. 2014. aastal maksti loomapidajatele taotluse alusel seakasvatuse eritoetust, mille eesmärk oli muu hulgas tõhustada farmide turvalisust ning kriisiolukordades toimetulekut. Toetuse saamise põhinõuete kõrval oli lisanõuete valikus loomakasvatushoone ja loomade pidamiseks piiritletud ala ümber aia rajamise nõue (ulatuses, millega välistatakse kõrvaliste isikute ja loomade juurdepääs nimetatud hoonesse ja alale).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamisel on kasutatud Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) teadushinnanguid, Eesti Maaülikooli (prof. Arvo Viltrop) koostatud sigade aafrika katku riskiprofiili ning ekspertarvamusi. Asjakohased teabematerjalid on kättesaadavad veebilehelt www.seakatk.ee.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks õigusaktide eelnõude elektroonilises infosüsteemis EIS Keskkonnaministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Veterinaar- ja Toiduametile. Seoses nõuete kiireloomulise rakendamise vajadusega esitatakse eelnõu EISi kooskõlastamiseks kiirendatud korras ja teistele ministeeriumitele jäetakse eelnõuga kooskõlastamiseks üks päev.